

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 3 (35)

ЧЕРВЕНЬ-
ЛИПЕНЬ 2012 Р.

Заснована у
2006 році.

Розповсюджується
безкоштовно

ЗІ СВЯТОМ, ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Три роки поспіль, 7 липня, урочисто відзначаємо День працівника природно-заповідної справи. Це стало можливим завдяки Указу Президента України від 18 серпня 2009 року «Про День працівника природно-заповідної справи» і є, по суті, високим визнанням того внеску, який роблять працівники цієї сфери в охорону довкілля.

Наш багаточисельний колектив з почуттям високого обов'язку робить свій посильний внесок в охорону і збереження природного різноманіття на теренах регіону Українських Карпат. А це – десятки тисяч гектарів унікальних природних ландшафтів, різноманіття рідкісних видів рослин і тварин. Пишатися є чим. Адже, за значимістю для людства, наші природні резервати, зокрема букові праліси, разом з іншими такими лісами Словаччини та давніми буковими лісами Німеччини, входять до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Вони перебувають під особливою опікою і охороною. На їх базі створюються міжнародний навчально-дослідний центр у Квасах та відповідний інформаційно-туристичний центр у Малій Угольці. Сферою нашої діяльності є чисельні природоохоронні, науково-дослідні, рекреаційно-туристичні та екоосвітні заходи. Щорічно видаємо Літопис природи заповідника, де підсумовуємо наші здобутки. Все більше розвиваються стосунки нашої установи з міжнародною спільнотою. І щире спасибі, колеги, за сумлінну працю, а природоохоронцям із територіальних громад – за всесторонню підтримку.

Разом з тим розуміємо: наші зусилля – лише децима того, що вимагається зробити, аби подолати негативні виклики

людської цивілізації стосовно природи. Наші намагання прості й зрозумілі: у навколишньому середовищі повинні панувати тісна гармонія між людиною і природою. А унікальні осередки ландшафтів, біорізноманіття, які маємо зараз, повинні бути збережені для майбутніх поколінь.

Бажаю Вам у всьому цьому невичерпної наснаги, вагомих успіхів! Нехай для цього Вам супутниками будуть міцне здоров'я, щастя, хороша вдача! Миру Вам і Вашим сім'ям!

Федір ГАМОР,
директор Карпатського
біосферного заповідника.

ВУГЛЕЦЕВІ ПРОЕКТИ В УКРАЇНІ – РЕАЛЬНІСТЬ

У контексті глобального потепління наукові кола шукають нові схеми, які зможуть уповільнити ці негативні процеси та послабити парниковий ефект. Однією з таких перспектив є так званий «вуглецевий ринок», де реалізуються квоти на викиди і сплачується компенсація за депонування. Цей ринок є новим для України, тим не менше ми володіємо чималим потенціалом для реалізації таких проектів, зокрема – в лісовому секторі.

Карпатський екорегіон характеризується лісовими екосистемами всесвітнього екологічного та культурного значення, а Західна Україна є полігоном для демонстрації потенціалу участі лісового сектору в карбоновому ринку, а також являє собою модельний регіон для поширення такого досвіду у Карпатах. Міжнародні вуглецеві ринки надають перспективні можливості для практики сталого лісогосподарювання та збереження біорізноманіття в Західній Україні, хоча і нашо-вхуються на технічні та інституційні складності. Саме подолання таких перешкод та створення фундаменту для реалізації демонстраційних проектів, що спрямовані на вигоди для громад, лісогосподарських підприємств та природоохоронних територій України, є метою чергової проектної ідеї, з якою приїхали на Закарпаття колеги з Університету штату Вермонт (США) професори Вільям Кітон та Марта Чероні разом з молодим науковцем з Львівського національного лісотехнічного університету України (Львів) Дмитром Карабчуком і експертом Юрієм Бігуном (інститут «Шелтервуд системз» Університету штату Вермонт (США).

(Початок. Продовження
на 2-й стор.)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОЦЕС ЗБЕРЕЖЕННЯ БУКОВИХ ЛІСІВ

Добре відомо, що, завдяки українській ініціативі, найбільші залишки букових пралісів Карпат із словацькими їх осередками визнані ЮНЕСКО визначною глобальною цінністю та занесені до переліку об'єктів Всесвітньої природної спадщини. А наступне розширення цієї номінації за рахунок давніх букових лісів Німеччини започаткувало загальноєвропейський процес збереження старовікових букових лісових екосистем.

В зв'язку з цим рішенням Комітету Всесвітньої спадщи-

ни ЮНЕСКО (документ 35 COM 8B. 13) Україну, Словаччину та Німеччину зобов'язано забезпечити відповідний менеджмент для збереження пралісів та давніх букових лісів Європи. Крім того, доручено провести вивчення ситуації щодо потенційного розширення українсько-словацько-німецької об'єкта «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» за рахунок старовікових букових лісів інших біогеографічних регіонів Європи, з метою створення

повної серійної транснаціо-

нальної номінації та забезпечення збереження цих унікальних лісових екосистем. З цією метою Федеральне агентство з охорони природи Німеччини, німецький університет сталого розвитку (м. Еберсвальде) та Центр еконіки та менеджменту екосистем (Великобританія) за фінансової підтримки Федерального міністерства охорони довкілля та ядерної безпеки Німеччини, впроваджують спеціальний проект дослідження та роз-

(Початок. Продовження
на 2-й стор.)

Словацький професор Іван Волощук (зліва) та Федір Гамор (крайній праворуч) зі службою охорони італійського Національного парку Аbruццо, Лаціо і Молізе.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОЦЕС ЗБЕРЕЖЕННЯ БУКОВИХ ЛІСІВ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.). витку «Європейська Всесвітня спадщина букових лісів». Передбачається, що протягом двох з половиною років група експертів з України, Словаччини та Німеччини, спільно із спеціалістами інших європейських країн, проведе оцінку стану збереження старовікових букових лісів на європейському континенті, здійснить аналіз ситуації з точки зору їх додаткової глобальної цінності, підготує пропозиції урядом відповідних країн щодо подачі номінаційних досьд до Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

У зв'язку з цим та з метою продовження роботи, проведеної у рамках українсько-словацько-німецької зустрічі й рекомендацій міжнародного семінару на німецькому острові Вільм (жовтень 2011 р), 16-20 червня ц.р. в Італії, на базі національного природного парку Аbruццо, Лаціо і Молізе, проведено Європейський семінар та польові обстеження старовікових лісів в Апенінських горах, які представляють рефугіум бука лісового в південно-європейському біогеографічному регіоні. Організували цю зустріч Федеральне агентство з охорони природи Німеччини та італійський університет Тусція.

У роботі семінару взяли участь відповідальні працівники центральних німецьких природоохоронних відомств, керівники місцевих органів влади італійських міст Соріано нель Чіміно та Віллавалелонга, науковці, природоохоронці та громадські діячі із 16 європейських країн. Україну представляла делегація Карпатського біосферного заповідника.

У ході семінару обговорено організаційні та методологічні засади відбору нових об'єктів старовікових букових лісів із різних біогеографічних регіонів Європи для розширення існуючого українсько-словацько-німецького об'єкта. Особлива увага приділена презентаціям науковців та природоохоронців Італії, які аргументували необхідність надання статусу Всесвітньої спадщини буковим лісам у районі Мунті

Чіміно (1035 м н.р.м.) та національних парків Аbruццо, Лаціо, Молізе та Полліно. Заслухано також пропозиції з цього приводу Франції, Іспанії, Греції, Болгарії, Румунії, Австрії, Швейцарії, Словенії, Сербії, Хорватії та інших країн.

На семінарі підкреслена особлива роль України в цьому процесі. Тому, у своєму виступі на семінарі автор цих рядків поділився досвідом роботи із збереження найбільших у Європі букових пралісів. Зокрема, привертано увагу до реалізації плану заходів із збереження та розвитку української частини природного об'єкта «Букові праліси Карпат», який затверджено Кабінетом Міністрів України в 2009 році, проінформовано про спорудження в Україні міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку тощо. Було запропоновано створити об'єднання природоохоронних територій, на яких оберігається Всесвітня спадщина букових старовікових лісів та асоціацію міст-побратимів, які розташовані в зоні цих унікальних природних об'єктів. Крім того, порушено питання щодо прискорення підписання українсько-словацько-німецького меморандуму із співпраці у збереженні пралісів Карпат та давніх букових лісів Німеччини, проведення у 2013 році в Україні двох міжнародних конференцій з питань збереження, вивчення та сталого використання букових лісових екосистем, співорганізаторами яких виступають Швейцарська наукова фундація та Міністерства охорони довкілля Німеччини і Словаччини.

Підсумовуючи роботу європейського семінару, один з його організаторів, директор Міжнародної академії охорони природи Німеччини професор Ганс Кнапп влучно зауважив, що букові праліси стають зараз не тільки глобально важливими, але й виступають одним із символів єднання Європи. Із цим важко не погодитись.

Федір ГАМОР,
директор Карпатського
біосферного заповідника,
доктор біологічних наук, професор.

ВУГЛЕЦЕВІ ПРОЕКТИ В УКРАЇНІ – РЕАЛЬНІСТЬ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Ідея народилась ще кілька років тому, і першою установою, куди звернулись американські колеги на Закарпатті, став Карпатський біосферний заповідник. Першими експертами, з якими проводились консультації на цю тему, були науковці КБЗ на чолі з директором професором Федором Гамором.

Мета майбутнього проекту – наростити потенціал для реалізації вуглецевих проектів у західному регіоні України, а саме: акумулювати аналітичні ресурси, підвищити розуміння інституційних механізмів, які є необхідними для участі в карбоновому ринку, а також забезпечення вигоди як місцевим адміністративним одиницям і громадам та налагодження партнерства між міжнародними інвесторами, фондами та державними установами і громадськими організаціями України. Одним з ключових і найдосвідченіших партнерів буде Карпатський біосферний заповідник, буферна зона якого також виступатиме pilotною територією для випробування однієї зі схем в рамках добровільного вуглецевого ринку, а саме – «уникнення знеліснення» (т.з. REDD). Цей механізм передбачає збереження площ «високоцінних для збереження лісів» (HCVF), серед яких – старовікові ліси та праліси, які були визначені для Закарпаття.

Перше технічне робоче засідання було проведене 28-30 травня 2012 року в місті Ужгород на тему «Вуглець, охорона природи та громади». Цей семінар об'єднав до 40 партнерів та експертів з певним досвідом і знаннями з лісових та вуглецевих питань.

Перший день семінару було присвячено інтенсивному пленарному засіданню, на якому експерти виступали з доповідями про досвід своїх установ в реалізації чи підготовці «вуглецевих» проектів. Ключовою доповіддю пленарного засідання була презентація досвіду та потенціалу Карпатського біосферного заповідника в напрямку реалізації «карбонових» проектів, яку представив директор установи професор Ф. Гамор.

Також було здійснено виїзд до експериментальних площ, які були закладені на території Мукачівського ДЛГ в рамках проекту FORZA, де учасники обговорювали перспективи введення практики сталого лісового господарства та вивчали досвід, отриманий в результаті реалізації українсько-швейцарського проекту на Закарпатті.

В останній день семінару учасники працювали за групами, результати роботи яких буде зафіксовано у звіті, що ляже в основу майбутньої проектної пропозиції, яка об'єднає всіх партнерів та зробить можливим представництво карпатського регіону України на вуглецевому ринку.

Вікторія ГУБКО,
начальник відділу рекреації,
зв'язків з громадськістю
та міжнародної співпраці КБЗ.

НАШ ЗАПОВІДНИК – ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД КРАЮ

Карпатський біосферний заповідник є добре знаною установою далеко за межами України. І славиться він, в першу чергу, первозданною красою ввірених йому територій: споконвічними пралісами, мальовничим високогір'ям, неповторним кліматом білосніжних нарцисів... Також наша установа займає активну природоохоронну позицію не лише на рівні регіону та країни, але й відіграє важливу роль у збереженні довкілля в європейському вимірі. Взяти хоча б букові праліси, які не лише прославили наш край на весь світ і стали його брендом, але й об'єднали довкола себе три європейські країни та велику команду провідних науковців континенту. Зараз об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» (Україна, Словаччина, Німеччина) набуває все більшої популярності та привертає увагу не лише фахівців-лісознавців, але й пересічних туристів, які мріють побачити саме українську частину номінації, що охороняється Карпатським біосферним заповідником і являє собою найбільші в Європі кластери пралісів бука лісового.

Доказом цього є нещодавній візит колег з національного парку «Гайніх», який минулого року став однією з п'яти природоохоронних територій Німеччини, чий ділянки старовікових лісів доповнили українсько-словацький об'єкт «Букові праліси Карпат» та розділили з нами

відповідальність за збереження спільної європейської спадщини. Так, з 21 по 25 травня ц.р. група із 12 представників національного парку «Гайніх», під керівництвом директора установи д-р. Манфреда Гроссмана, подорожувала територією Карпатського біосферного заповідника, захоплюючись мальовничою природою та розмаїтою культурою краю. Основний склад делегації – добровольці, які, маючи інші професії та різноманітні турботи і навіть великий власний бізнес, роблять посильний внесок у роботу та розвиток національного парку «Гайніх», дбають про охорону залишків природних лісів Тюрингії на громадських засадах. Вони мріяли побачити найбільші в Європі праліси – і їх мрія здійснилася!

Гості поїхали з твердим переконанням повернутися у Карпати і запросити із собою своїх друзів, колег, родину. І так відбувається щоразу: ті, хто бачив гірську нерукотворну красу на власні очі, із захопленням переказують іншим побачене і почуте, радять приїхати до цього Храму природи. Чи не честь це для нас, дороги країни, відчувати, що до цієї благодатної заповідної землі прикута увага всього прогресивного населення Європейського континенту!

Вікторія ГУБКО,
начальник відділу рекреації,
зв'язків з громадськістю
та міжнародної співпраці
Карпатського біосферного
заповідника.

Члени німецької делегації у пралісах нашого заповідника.

Вручення нагород переможцям вікторини

ВИЗНАЧЕНО ПЕРЕМОЖЦІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІКТОРИНИ

У середу, 25 квітня ц.р. у приміщенні еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся фінал екологічної вікторини «Заповідні перлини Карпат». Нагадаю, що ця вікторина проводилась Карпатським біосферним заповідником спільно з відділом освіти Рахівської РДА та редакцією районної газети «Зоря Рахівщини». Ековікторина стартувала ще 13 лютого і тривала кілька тижнів. До участі запрошувалися учні 7-10-х класів загальноосвітніх шкіл Рахівщини. Проте в період проведення вікторини до неї долучилися і 6-ті та 11-ті класи – понад 60 юних любителів природи. Серед них були учні зі шкіл Рахова, Костилівки, Ділового, Ясіня та Чорної Тиси.

Ековікторина проводилася в три тури і завершилася визначенням остаточного переможця. Запитання та відповіді двох турів, а також імена фіналістів друкувалися у газеті «Зоря Рахівщини». 24 учасники, які набрали найбільшу кількість балів за два тури, були запрошені до участі в третьому турі, тобто – фіналі вікторини. У ньому взяли також участь ще два нові учасники із ЗОШ №4 м. Рахова.

Завдання для фіналу були підготовані на тему «Карпатський біосферний заповідник – природоохоронна науково-дослідна установа міжнародного значення» і склалися із 16-ти тестових та двох описових запитань. Майже усі фіналісти чудово справились із поставленими перед ними вимогами, і, завдяки педагогам зі своїх шкіл, а також власним зусиллям, були підготовлені на високому рівні та продемон-

стрували хороші знання про заповідник і його діяльність.

Компетентне журі, до якого входили представники заповідника (П.С. Папарига та Я.О. Довганич), детально перевірило відповіді фіналістів і, за сумою набраних балів, визначило переможців. При цьому, журі врахувало і ті бали, які учасники одержали у попередніх турах. Дві фіналістки, які набрали однаково суму балів, отримали цікаве додаткове усне завдання – побувати у ролі екскурсовода, яке також добре виконали. За той час, що журі перевіряло відповіді, школярам була проведена екскурсія еколого-освітнім центром та до пам'ятних знаків, які визначають географічний центр Європи.

Отже, переможцями стали: I місце виборів Іван Шміляк (ЗОШ №3 м. Рахова); II місце – Роксолана Кабаль (ЗОШ №1 м. Рахова); III місце – Аліна Дребота (ЗОШ №3 м. Рахова). Усі вони нагороджені грамотами і призами. Близькими до перемоги були: О. Тимчак, Н. Магей, І. Маріонда (ЗОШ №3 м. Рахова); Н. Ісевич, В. Савляк (ЗОШ №2 м. Рахова); У. Павлишин, Н. Шіляк (ЗОШ №1 м. Рахова). Ці школярі отримали додаткові заохочувальні призи та подяки. Також усі фіналісти одержали добірки природоохоронної літератури КБЗ, а троє переможців – передплату на «Зорю Рахівщини».

Щиро вдячні всім учасникам за активну участь в екологічній вікторині, а педагогам – за співпрацю!

Зоряна Гоголь,
завідувачка еколого-освітнього центру
«Центр Європи» КБЗ.

НПП «ГУЦУЛЬЩИНА» ВИПОВНИЛОСЯ 10 РОКІВ

18 травня ц.р. національний природний парк «Гуцульщина», що знаходиться у Косівському районі на Івано-Франківщині, відзначив свій 10-річний ювілей. В урочистостях з цієї нагоди брав участь і привітав колег директор Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор.

У рамках святкового дійства проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій». На конференції було розгорнуто дискусії з питань: збереження об'єктів неживої природи та ландшафтного розмаїття, рослинного й тваринного світу, матеріальної, духовної та етнокультурної спадщини, рекреації та екологічної освіти, проблем функціонування установ природно-заповідного фонду України. Делегація КБЗ взяла активну участь в обговоренні згаданих проблем.

У роботі конференції участь також брали науковці з інших установ ПЗФ та начальник відділу розвитку природно-заповідного фонду Департаменту заповідної справи Міністерства екології та природних ресурсів України Г. Парчук.

Учасники урочистості побували також на святковому концерті.

Богдана МОСКАЛЮК, заступник начальника відділу науково-дослідної роботи та сталого розвитку КБЗ, член делегації.

На фото: **Федір Гамор** вітає директора НПП «Гуцульщина» **Василя Пророчука** (зліва) зі святом.

Зі школярами зустрілися: Тетяна Антосяк...

Йосип Бундзяк...

ВІДЗНАЧАЛИ РАЗОМ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

У рамках відзначення Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища (5 червня) та організації екскурсійної програми шкільних практик, проведено низку еколого-освітніх заходів, які проходили (щодня) із 28 травня по 8 червня. Проведення природоохоронних акцій організували Карпатський біосферний заповідник та відділ освіти районної державної адміністрації. Всі тематичні заняття відбувалися на центральній садибі заповідника та проходили на безоплатній основі. Метою заходів було підвищення рівня екологічних знань учнів загальноосвітніх шкіл (6-8 класів), поглиблене вивчення природи рідного краю.

Нинішнього року ці акції стартували із проведення дня птахів (29 травня). Науковий працівник зоологічної лабораторії Богдан Годованець розповів учням про предмет своїх досліджень – птахів, демонстрував їх гнізда у природі на території лісопарку КБЗ. Також за допомогою медіа-презентації він познайомив школярів з птахами Українських Карпат, методами їх дослідження та «червонокнижними» видами.

День води (30 травня) зацікавив більше 60 школярів району. Традиційно для них було проведено лекцію про водні ресурси Українських Карпат, формування водної мережі Закарпаття, класифікацію типів забруднення та необхідність охорони водних ресурсів.

На день флори (30 травня) до нас також завітали чимало дітей. Для них молодші наукові співробітники ботанічної лабораторії Алла Козурак та Тетяна Антосяк поєднали лекцію з практичними заняттями. Захід було проведено у формі екскурсії дендропарком заповідника. Предмет ознайомлення – флора і рослинність Українських Карпат та Карпатського біосферного заповідника з акцентом на «червонокнижні» види.

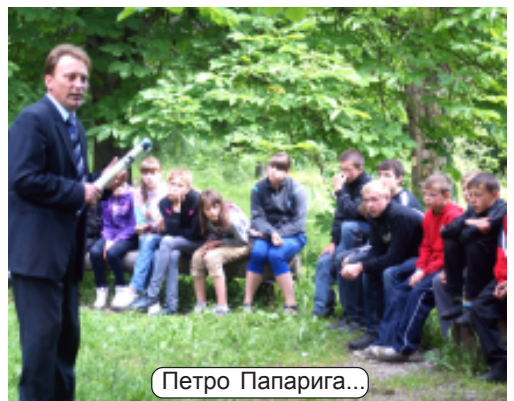
1 червня науковий співробітник лісознавчої лабораторії Йосип Бундзяк ознайомив юних екскурсантів із роботою сейсмічної станції «Рахів». Для них він продемонстрував сейсмічні прилади-датчики, які реєструють сейсмічні події, роз'яснив принцип їх роботи. Також прочитав лекцію про сейсмічну активність земної кори, причини виникнення,

походження та типи землетрусів. 5 червня – Всесвітній день захисту навколишнього природного середовища. Він надзвичайно важливий, адже середовище, в якому ми живемо, вимагає дбайливого ставлення до себе та заощадливого використання його природних багатств. Саме цього дня Музей екології гір, еколого-освітні та інформаційно-туристичні центри Карпатського біосферного заповідника відкрили свої двері для школярів Рахівщини. До Музею екології гір завітало понад 500 учнів Тячівського та Рахівського районів.

День ентомолога відбувся 8 червня. Він був завершальним етапом практики для школярів у нашій установі. Науковий співробітник КБЗ Євген Ляшенко підготував для учнів лекції про світ комах: «розмаїття ентомофауни Українських Карпат та заповідника», «червонокнижні види». На практичному занятті учнів ознайомили із роботою ентомологічного сачка. Також для них було представлено наукові колекції – метеликів, жуків та інших представників ентомофауни.

Під час практики на центральну садибу заповідника завітало понад 700 школярів.

Іванна КОЛАЧУК, провідний спеціаліст відділу пропаганди й екоосвіти заповідника.

Петро Папарига...

та Євгеній Ляшенко.

ОБ'ЄКТ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО У МАЛІЙ УГОЛЬЦІ

12 листопада ц.р. виповниться 44 роки з часу, як Угольське спочатку – лісництво, а потім – природоохоронне науково-дослідне відділення стало заповідним. У 1968 році за постановою уряду України воно ще з трьома іншими лісництвами ввійшло до складу на той час ще Карпатського державного заповідника. У 1992 році заповідник отримав статус біосферного. Згідно з концепцією ЮНЕСКО про зонування біосферних резерватів, проекту організації та Положення про Карпатський біосферний заповідник, його територія, в тому числі й Угольське відділення, поділена на чотири зони: заповідну, регульованого заповідного режиму, буферну і антропогенних ландшафтів.

У заповідній зоні заборонена будь-яка господарська діяльність. Вона створена з метою збереження та вивчення біорізноманіття, служить для охорони природного ландшафту. Буферна зона оберігає заповідну від негативного антропогенного впливу. Зона регульованого заповідного режиму включає в себе території, які періодично піддаються впливу людини. Це – дороги протипожежного та господарського призначення, туристичні стежки, галявини, випаси та інше. Зона антропогенних ландшафтів – це територія традиційного проживання та господарювання місцевого населення і відпочинку людей. У буферній зоні та зоні антропогенних ландшафтів

Угольського ПНД-відділення розташована церква, кладовище і середня школа, 40 дворогощарств, а також кілька будівель для тимчасового перебування людей у літній період – під час сінокошення та випасання худоби.

Впродовж 43 років мешканці, які проживають на заповідній території, мають безкоштовний доступ до багатьох видів природоохористування – займаються рільництвом, сінокошенням, випасанням худоби, а також збирають гриби та ягоди для власних потреб. Дозвіл на випасання в буферній зоні Угольського ПНД-відділення щорічно отримують громади сіл Великої Угольки та Широкого Луга майже на 300 голів овець. Малоугольська загальноосвітня школа I-II ступенів, церква, населення, яке проживає на території відділення або поблизу заповідника і не має під'їзних доріг, щорічно отримують паливні дрова та деревину для власних потреб та ведення традиційного і полонинського господарства. Сільська рада с. Великої Угольки також щорічно отримує паливні дрова для обігріву будинку сільради.

Господарювання на території заповідника здійснюється на засадах сталого використання природних комплексів. Сталий розвиток – це, насамперед, економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення людей без виснаження, деградації і забруднення

довкілля. До цього йде весь цивілізований світ.

При цьому слід враховувати, що населені пункти, що межують з територією заповідника, не газифіковані і в якості основного джерела для обігріву приміщень та приготування їжі є дрова. Для збереження пралісів та зменшення попиту на них в цьому випадку і в майбутньому має бути запровадження використання передового європейського досвіду та новітніх технологій енергозабезпечення. На початку 2012 р. директор заповідника Федір Гамор брав участь у засіданні національної комісії України у справах ЮНЕСКО, на якій він привернув увагу до проблем збереження букових пралісів Карпат та забезпечення сталого розвитку і благоустрою населених пунктів. Також ним було ініційовано питання щодо

включення до доріг державного значення, що фінансується з державного бюджету, затверджує Кабінет Міністрів України один раз у три роки. Тому адміністрація заповідника звернулася за підтримкою до всіх сільських рад та державних адміністрацій. Але цю життєво важливу ініціативу Тячівщина не підтримала. Таким чином, наші мешканці були позбавлені шансу на державне фінансування гірських доріг, які мають не лише природоохоронне, але й соціальне та туристично-рекреаційне значення.

За результатами досліджень Всесвітнього фонду природи (WWF) для збереження біологічного різноманіття планети Земля визначено 200 регіонів, які забезпечать дев'яносто відсоткове збереження видового різноманіття нашої планети. У це число ввійшов і Карпатський регіон, у тому числі й Угольське ПНД-відділення. Будемо сподіватися, що це, разом із державними програмами економічного і соціального розвитку населених пунктів, які входять до заповідних територій Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, як ось букові праліси Карпатського біосферного заповідника, все-таки матимуть преференції і пільги на державному рівні і наші громадяни, тобто мешканці сіл, розташованих в межах згаданої заповідної території, зможуть щоразу то все більше користуватися благами від цього.

Тетяна РЕГУШ,
Угольське ПНД-відділення заповідника.

Традиційне господарювання в Угольському ПНД-відділенні.

ДВА ДОПИСИ НА ОДНУ ТЕМУ

СТАТТЯ ІЗ СЮЖЕТОМ ПРО... ПРИБУЛЬЦІВ?!

АБО ВІДПОВІДЬ ГОЛОВІ РАХІВСЬКОЇ РАЙДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ ДМИТРОВІ АНДРІЮКУ

Я професійний еколог, вже понад 30 років працюю в Карпатському біосферному заповіднику. Але звертаюся до читачів не тому, що я працівник заповідника, і не за завданням його адміністрації. Я пишу як громадянин, який ніколи не мирився з фальшю і неправдою, і якому не байдуже, що люди роблять із природним середовищем, у якому існують й ось з якого приводу.

В «Урядовому кур'єрі» № 87 за 18.05.2012 р., на ст. 28 опубліковано інтерв'ю голови Рахівської райдержадміністрації Закарпатської області Дмитра Андріюка «Зимові Олімпійські ігри в Карпатах? Цілком реально», в якому він торкнувся проблеми розширення території Карпатського біосферного заповідника. Те, як шановний голова це зробив, за змістом і формою нагадує сюжет фільму про вторгнення інопланетян на Землю. Прибульці (дирекція заповідника) намагаються реалізувати свої плани «захопити для себе нові території», зокрема «житлові будинки і споконвічні пасовиська» земляни (місцевих жителів), а також «забрати в них останнє – землю». Місцева влада ламає голову: «Куди дінемо сотні людей і їхні будівлі, де знайдемо землі, щоб їх переселити»? А земляни («громади всіх навколишніх сіл») «оголосили війну цим намірам» прибульців і рішуче виступили проти їх дій. Хто переможе?

У таких фільмах симпатії однозначно на боці земляни. Але в реальному житті не все так однозначно і просто. Чому Рахівська районна влада зайняла таку позицію? Що це – звичайне невігластво, чи свідомий обман громадськості з метою досягнути певних прихованих цілей? У будь-якому випадку варто висвітлити деякі речі, щоб читачі не залишалися обманутими цим інтерв'ю.

Спочатку кілька слів про Карпатський біосферний заповідник, який представлений в інтерв'ю як загроза для місцевих громад Рахівщини. Заповідник має статус біосферного, тому що його значення виходить далеко за межі Рахівського району. Його територія включена в міжнародну мережу ділянок природи ЮНЕСКО, збереження яких життєво важливе для біосфери нашої планети. Крім того, його територія включена до списку об'єктів Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО поряд з такими всесвітньо-

відомими природними перлинами як Єллоустонський національний парк, Серенгеті або озеро Байкал. Все це показує, що думати про нього слід не з позиції вузьких місцевих інтересів, а з позиції інтересів усього людства. Севільська стратегія для біосферних резерватів, якою керується і Україна, так пояснює їх роль: «Суспільство світу потребує діючих прикладів, що містять у собі ідеї для забезпечення охорони природи та збалансованого розвитку. Ці приклади є діючими тільки в тому випадку, якщо вони виражають всі соціальні, культурні, духовні та економічні потреби суспільства та ґрунтуються на чіткій науці».

Біосферні резервати пропонують такі моделі. Замість того, щоб утворювати у світі острови, які зазнають сильного впливу діяльності людей, вони можуть стати театрами для примирення людини з природою; можуть забезпечувати знаннями минулого для потреб майбутнього; можуть демонструвати, як подолати проблеми відомчого характеру наших установ. Коротко кажучи, біосферні резервати є чимось набагато більшим, ніж звичайні природоохоронні території.

Тому, біосферним резерватам відводиться нова роль. Вони будуть не тільки засобами для людей, які *живуть та працюють у межах та поблизу резервату* (курсив наш), для досягнення збалансованого взаємозв'язку зі світом природи, вони будуть також сприяти задоволенню потреб суспільства в цілому, вказуючи шлях до більш гармонійного майбутнього. Такими ми бачимо біосферні резервати у 21 столітті».

Як бачимо, біосферні резервати створюються не для збереження «глухих урочищ та прадавніх лісових хащ», як вважає пан Андріюк, а щоб, у першу чергу, допомогти людям, які живуть та працюють у їх межах та на прилеглих територіях, досягти гармонійних стосунків з природою, а також, щоб сприяти задоволенню потреб усього людського суспільства, зберігаючи при цьому середовище його існування. На територіях біосферних резерватів не тільки можуть бути, але є навіть бажаними населені пункти, де люди живуть нормальним життям, володіють своїми будинками та користуються своїми землями. Тож про

яке захоплення «житлових будинків», «споконвічних пасовиськ», «останньої землі» чи «виселення людей» може йти мова? Це навіть не фантастичні припущення або побоювання. Це звичайна неправда.

Пан Андріюк твердить, що території, які включаються у склад Карпатського біосферного заповідника, «не мають жодних природних особливостей і цінностей». Шановний голова напевно має на увазі, що ці землі настільки деградовані, що для заповідника вони вже не становлять жодної цінності. Однак, ще раз хочу звернути увагу, що завданням біосферних резерватів, згідно з Севільською стратегією, є допомогти людям розумно користуватися природними ресурсами, не завдаючи шкоди своєму власному існуванню. А якщо така шкода вже завдана, то біосферні резервати повинні проводити необхідні заходи, щоб відновити порушені природні системи. Присутність таких ділянок на території біосферного резервату така ж звичайна, як хворих у лікарні, де їх мають лікувати від хвороб і повернути до здорового стану.

Невже місцеві громади не хочуть жити у здоровому довіллі, використовуючи екологічно обґрунтовані методи природокористування і користуючись з того, що заповідник приваблює велику кількість туристів, які можуть приносити чималу вигоду їх членам? Хто ж цього не хоче? Заповідник теж цього хоче, адже його завдання не суперечать інтересам місцевого населення, а навпаки, відповідають їм.

Чому ж тоді місцева влада, замість того, щоб виконувати указ Президента, яка зобов'язана це робити, про розширення території Карпатського біосферного заповідника та сприяти встановленню партнерських стосунків між ним та місцевими громадами, як цього вимагає українське законодавство, нацьковує людей на заповідник? Це вже запитання до компетентних державних органів.

«То йдемо ми до Європи чи ні?», – запитує пан Андріюк на завершення свого інтерв'ю. Ні, пане Дмитре, доки наші керівники так будуть виконувати свої обов'язки, до Європи ми не прийдемо!

Ярослав ДОВГАНІЧ,
еколог.
28.05.2012 р.

УХВАЛА СУДУ ОСКАРЖЕННЮ НЕ ПІДЛЯГАЄ

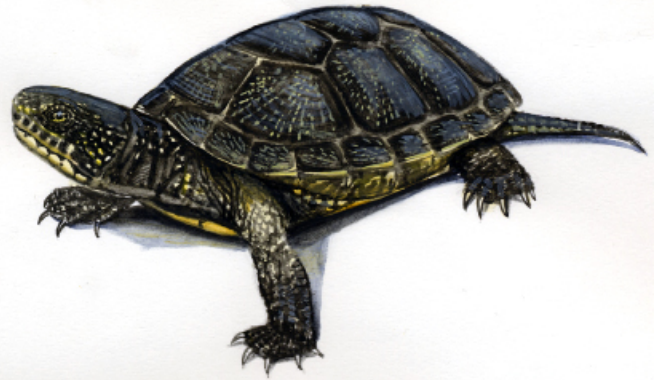
Ще 16 лютого ц.р. суддя Вищого адміністративного суду України Ю. Рецебуринський перевірів на предмет відповідності вимогам чинного законодавства позовну заяву громадського об'єднання «Рахівська районна правозахисна організація» до Президента України, за участю третьої особи – Рахівської районної ради, про визнання незаконним та скасування Указу Президента України № 25/2010 від 14 січня 2010 року «Про розширення території Карпатського біосферного заповідника». Одночасно дано правову оцінку вимогам позивача стосовно клопотання про поновлення строку звернення до суду з адміністративним позовом. В якості поважної причини пропущення строку звернення до суду позивач зазначає, що про існування оскаржуваного Указу та про порушення ним прав територіальних громад йому не було відомо.

Суддя Ю. Рецебуринський констатує, що відповідно до частини першої статті 106-ї Конституції України Президент України на основі та на виконання Конституції та законів України видає укази та розпорядження, які обов'язкові до виконання на території нашої держави. На Укази Президента, як його офіційні правові акти, розповсюджується дія Указу Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» № 503/97 від 10 червня 1997 року. Відповідно до пункту першого зазначеного указу, акти Президента України, не пізніше як у п'ятнадцятиденний строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих виданнях, якими є «Офіційний вісник України», газета «Урядовий кур'єр» та інформаційний бюлетень «Офіційний вісник Президента України». Указ

Президента України № 25/2010 від 14 січня 2010 р. вперше був опублікований в інформаційному бюлетені «Офіційний вісник Президента України» № 3 25 січня 2010 року. Відповідно в «Урядовому кур'єрі» – № 15 за 27 січня 2010 р. та «Офіційному віснику України» – 29 січня 2010 р. Суд прийшов до висновку, що позивач мав можливість дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів з моменту, коли згаданий оскаржуваний Указ Президента був офіційно оприлюднений. Тому перебіг строку звернення до суду з відповідним позовом розпочався з дати першого опублікування Указу Президента України № 25/2010 від 14 січня 2010 р., а саме з 25 січня того ж року, тобто з порушенням встановленого процесуальним законом строку для звернення до адміністративного суду. Таким чином, враховуючи офіційний і публічний характер діяльності Президента України, висвітлення його діяльності в засобах масової інформації та в офіційних виданнях, позивач мав можливість дізнатися про наявність оскаржуваного указу з часу набрання ним чинності. З таких обставин Вищий адміністративний суд України вважає, що підстави для поновлення строку звернення позивача до адмінсуду відсутні. Він ухвалив: визнати причину пропуску громадським формуванням «Рахівська громадська правозахисна організація» строку звернення до адміністративного суду не поважною. Адміністративний позов цієї громадської організації до Президента України, за участю третьої особи – Рахівської районної ради про визнання незаконним та скасування згаданого указу залишено без розгляду.

Ухвала набрала законної сили з моменту її проголошення 16 лютого 2012 р. і оскарженню не підлягає.

Оксана МАРТИШ,
юрисконсульт КБЗ.

ЄВРОПЕЙСЬКА БОЛОТНА ЧЕРЕПАХА

Черепahi – одні із найдревніших рептилій, які дожили до нашого часу. Ці дивовижні тварини еволюціонували від дискозаврико-савих – амфібій, які досягали у довжину чотири метри і важили три тони. Проживали у південній частині Євразії 300-500 млн. років тому. Приблизно до середини пермського періоду дискозаврикси набули деяких форм, притаманних рептиліям. Ось одна з них: Європейська болотна черепаха (*Emys orbicularis*) – вид прісноводних черепах. Є одним із представників ряду черепахових у фауні України. Ареал виду охоплює майже всю болотну місцевість України. Довжина тіла черепахи – до 23 см, ширина – до 17 см, висота – до 8 см. Панцир має форму овалу, гладенький, без виступів. Тривалість життя – 80-90 років. Заселяє неглибокі спокійні водойми, тримається на невеликій глибині, повзає дном або плаває.

Харчується як у воді, так і на суші. У воді раціон зазвичай складають моллюски, личинки комах, дрібні ракоподібні. На суші полює на комах та багатоніжок. Може поїдати падаль. Крім того, може харчуватися рослинною їжею (водоростями та вищими рослинами). Статевої зрілості черепахи досягають у віці 6-8 років, при довжині панцира 9-12 см. З травня по липень самка відкладає по 9-12 яєць у ямку, інкубаційний період становить два-три місяці. Зимують черепахи у сплячці на дні водойми.

У акватераріумному комплексі Музею екології гір Карпатського біосферного заповідника проживають три представники цього виду, в умовах максимально наближених до природних. Живуть вони у просторому акваріумі з гіркою та обігрівом, харчуються два рази на тиждень. Черепahi відіграють велику роль у екосистемі, знищуючи личинок комарів та хвору рибу.

Сергій БЕНДИК,
фахівець Музею екології гір та історії природокористування в Карпатах КБЗ.

ЦІЛЮЩІ ВЛАСТИВОСТІ БУЗИНИ

У червні, у підліску листяних та мішаних лісів, чагарниках, на лісових порубках, узліссях, починає квітнути бузина чорна (*Sambucus nigra* L.), яка належить до родини жимолостевих (*Caprifoliaceae*). Місцеві назви – бозняк, самбук, бзина, буз. Природно росте в Західній і Східній Європі, на Кавказі. Латинську назву *Sambucus nigra* бузина чорна отримала від грецького «sambux» – червоний, видуву – від кольору плодів: з латинської *niger* – чорний. За іншими даними, латинська назва бузини – самбукус – походить від іранського музичного інструменту самбуки. Деревина бузини широко використовується для виготовлення музичних інструментів.

Бузина чорна – це гіллястий листопадний кущ або деревце до 6 м заввишки з світло-бурою тріщинуватою корою. Листки – супротивні, 35 см завдовжки, непарноперисті, з 5-7 яйцеподібних короткочерешкових листочків, голі, темно-зелені, зі специфічним запахом. Квітки біло-кремові, зібрані в щиткоподібні волоті до 20 см в діаметрі. Плоди – ягоди, чорні, кулясті, блискучі, їстівні, але тільки при повному дозріванні у серпні-вересні. У багатьох публікаціях

зустрічаються відомості, що плоди бузини отруйні. Насправді, вже повністю і давно доведена їх їстівність, поживність і корисність.

Бузина чорна – світлолюбна, зимостійка, вибаглива до родючості ґрунту, посухостійка рослина. Поширена майже на всій Україні. На території Карпатського біосферного заповідника зустрічається в ур. Кузій, Марамороському масивах, на Чорній та Юліївських горах. Вона є лікарською, харчовою, медоносною, фарбувальною, ефіроолійною, інсектицидною та декоративною рослиною.

Плоди бузини багаті на аскорбінову кислоту, каротин, цукор, вітаміни, ефірні олії. Мають характерний солодко-кислий смак і своєрідний аромат. З них готують варення, джеми, компоти, муси, начинки для цукерок, а також чайно-кавові сурогати. Молоді суцвіття додають до виноградного сусла, що надає йому запах мускатного горіха. Також суцвіття використовують для приготування чудового і пахучого сиропу, за допомогою якого легко втамувати спрагу у спекотні літні дні. Сухі квітки бузини чорної в тісті надають кондитерським виробам мигдального аромату.

Як лікарська рослина, бузина чорна відома ще з часів середньовіччя. Її

вважали чудодійною, бо вона нібито здатна омолоджувати людський організм. Настій квіток застосовують для інгаляцій і полоскання при ларингітах, бронхітах, п'ють при невралгіях. Екстракт із ягід іноді вживали як проносне, екстракт з кори – як потогінне, сечогінне. У народній медицині квіти застосовували при ревматизмі, як протикашлеве, жарознижаче, відхаркуюче, при захворюваннях очей, мігренях, подагрі, захворюваннях нирок. Листки і кора рекомендуються при ревматизмі, подагрі, артритах, водянці, діабеті, зовнішньо при болях у вухах, рожистих запаленнях, опіках, геморої, простудах.

За літературними даними, бузина чорна має фітонцидні й інсектицидні властивості. Її рекомендують застосовувати проти агрусової п'ядениці, чорносмородинового кліща. Маючи специфічний запах, бузина відлякує пацюків і мишей, тому її гілками часто обв'язують стовбури плодівих дерев від пошкодження гризунами.

Як декоративна рослина, вона придатна для живоплотів і поодиноких насаджень. Як підлісок вводиться у ґрунтозахисних протиерозійних насаджень. Деревина бузини жовта або біла, легка, блискуча, використовується для дрібних виробів, іграшок.

Для усіх, хто хотів би позбавитися зайвої ваги, пропонуємо приготувати настій із бузини чорної: 1 ст. л. сухого цвіту рослини залийте 1 ст. окропу, дайте настоятися приблизно 5 хвилин, процідіть. Рідину, яку ви отримали в результаті, пийте тричі в день (1-2 склянки за десять хвилин до прийому їжі). Курс розрахований на три тижні. В результаті, у вас не лише зменшиться вага, але й знизиться рівень холестерину у крові, організм очиститься від токсинів, активізується обмін речовин. Перед тим, як приймати такий настій, пам'ятайте, що він має потогінні, сечогінні та проносні властивості.

Бузину чорну застосовують у косметології для приготування кремів, тоніків та лосьйонів, які не лише тонізують шкіру обличчя, але й чудово впливають на її колір. Ви можете самостійно приготувати настій із квітів бузини (1 ч. л. додайте до 1 склянки окропу) та протирати ним обличчя двічі на день. Результат не забариться.

**Алла Козурак,
Тетяна Антосьяк,**
наукові співробітники
ботанічної лабораторії КБЗ.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

<http://cbr.nature.org.ua>

Засновник і видавець: Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Василь Бойчук (редактор),

Василь Покин'черета,

Юрій Беркела,

Дмитро Сухарюк,

Ярослав Довганич,

Йосип Бундзяк,

Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газету віддруковано у Хустській районній
друкарні.

Замовлення №

Тираж 1300 примірників.